

ALEKSANDR FAYNBERG VA JAMOL KAMOL IJODIDA TARJIMA VA ORIGINAL TAFAKKUR UYG‘UNLIGI

Tursunaliyeva Baxtiniso Alisher qizi

O‘zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy she‘riyatda falsafiy mushohada, sokin poetik ohang hamda fikrga urg‘u berish masalalari Aleksandr Faynberg va Jamol Kamol ijodi misolida tahlil qilinadi. Xususan, Jamol Kamol ijodida tarjima va original she‘riyatning o‘zaro uyg‘unlashuvi, badiiy tafakkur shakllanishiga tarjimaning ta’siri masalalari yoritiladi. Maqolada ikki ijodkor she‘riyatidagi mushtarak jihatlar — ichki monolog, falsafiy mulohaza va insoniy mas’uliyat tushunchalari qiyosiy tahlil asosida ochib beriladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy she‘riyatda fikrning ustuvorligi va sokin badiiy ifodaning ahamiyatini ko‘rsatishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *Aleksandr Faynberg, Jamol Kamol, tarjima va original ijod, zamonaviy she‘riyat, falsafiy mushohada, sokin ohang, poetik tafakkur, ichki monolog*

O‘zbek adabiyoti taraqqiyotida tarjima san’ati alohida o‘rin tutadi. Tarjima orqali milliy adabiyot jahon adabiy jarayoniga ulanadi, badiiy tafakkur ufqlari kengayadi, til va uslub imkoniyatlari boyiydi. Ana shunday murakkab va mas’uliyatli jarayonda ijodkor shaxsning roli nihoyatda muhim. Jamol Kamol ana shunday ijodkorlardan bo‘lib, u nafaqat shoir va adib, balki yuksak didli, chuqur falsafiy tafakkurga ega tarjimon sifatida ham o‘zbek adabiyotida mustahkam o‘rin egallagan. Uning ijodida original asarlar va tarjimalar o‘zaro uyg‘unlashib, bir-birini boyitadi. Jamol Kamol nafaqat

matnni bir tildan ikkinchi tilga ko‘chiradi, balki asarning ruhini, falsafiy qatlamini, badiiy ohangini o‘zbek tilida qayta yaratadi. Shu jihatdan uning tarjimalari mustaqil badiiy hodisa darajasiga ko‘tariladi.

Jamol Kamol ijodiy shaxs sifatida.

Jamol Kamol ijodiy portretini chizishda uning shoirlik va tarjimonlik faoliyatini bir-biridan ajratib bo‘lmaydi. Chunki bu ikki yo‘nalish uning ijodida o‘zaro uzviy bog‘langan. Shoir sifatida u sokin ohang, chuqur mushohada, hayot va inson mohiyatiga teran nigoh bilan ajralib tursa, tarjimon sifatida aynan shu fazilatlarni tarjima jarayoniga olib kiradi.

Uning she‘rlari va tarjimalarida shoshqaloqlik, balandparvozlikdan ko‘ra, ichki sokinlik, fikrning og‘irligi va mas’uliyati ustuvor. Jamol Kamol uchun so‘z — shunchaki ifoda vositasi emas, balki fikr va ruh yukini ko‘taruvchi muqaddas unsurdir.

Tarjima va original ijod uyg‘unligi masalasi.

Adabiyotshunoslikda tarjima va original ijod o‘rtasidagi munosabat doimo muhokama qilib kelinadi. Ayrim hollarda tarjimon faqat vositachi sifatida qaraladi. Ammo Jamol Kamol ijodi bu qarashni inkor etadi. Uning tarjimalari original ijod bilan bir qatorda turadi, chunki u tarjima jarayonida ijodiy yondashuvni ustuvor qo‘yadi. Jamol Kamol tarjimon sifatida matnga so‘zma-so‘z emas, ma’no va ruh darajasida yondashadi. Bu esa tarjimoni ijodiy jarayonga aylantiradi. Natijada tarjima qilingan asar o‘zbek o‘quvchisi uchun begona bo‘lib tuyulmaydi, balki milliy adabiy muhitga tabiiy singib ketadi.

Falsafiy mushohada va sokin ohang

Jamol Kamol ijodining muhim xususiyatlaridan biri — falsafiy mushohadadir. U hayot, vaqt, inson taqdiri, ezgulik va yovuzlik, ma’naviyat kabi tushunchalarni baland ovozda emas, sokin va chuqur ohangda talqin qiladi. Bu jihat uni Aleksandr Faynberg ijodiga yaqinlashtiradi. Faynberg kabi Jamol Kamol ham fikrga urg‘u beradi. U uchun tashqi voqea-hodisalardan

ko‘ra, ularning ichki mazmuni muhimroq. Shu sababli uning she‘rlari va tarjimalarida ichki monolog, tafakkur oqimi, ramziy ifodalar ko‘p uchraydi.

Jamol Kamol va Faynberg ijodiy yaqinligi

Jamol Kamol va Aleksandr Faynberg ijodini qiyosiy tahlil qilish ularning mushtarak jihatlarini ochib beradi. Har ikkala ijodkor ham inson ruhiyati, jamiyat va shaxs munosabati, tarixiy xotira masalalariga alohida e‘tibor qaratadi. Faynberg she‘riyatidagi sokin falsafa, hayotiy haqiqatni bezaksiz ifodalash Jamol Kamolga ham xos.

Jamol Kamol Faynberg asarlarini tarjima qilish jarayonida uning fikriy ohangini, ichki ritmini saqlab qolishga intiladi. Bu esa tarjimaning sifatini belgilovchi muhim omildir.

Tarjima jarayonida badiiy mas‘uliyat

Jamol Kamol tarjimani oddiy texnik ish deb bilmaydi. U tarjimon zimmasiga tushadigan badiiy va axloqiy mas‘uliyatni chuqur anglaydi. Asarni tarjima qilish — muallif bilan ma‘naviy muloqotga kirishish, uning dunyoqarashini his etish demakdir.

Shu bois Jamol Kamol tarjimalarida til boyligi, uslub aniqligi, ohang muvozanati alohida seziladi. U tarjima qilinayotgan asarning milliy va madaniy kontekstini ham inobatga oladi.

Jamol Kamol tarjimalarining o‘zbek adabiyotidagi o‘rni

Jamol Kamol tarjimalari o‘zbek adabiyotida tarjima maktabining rivojiga katta hissa qo‘shgan. U yaratgan tarjimalar yosh tarjimonlar uchun namuna bo‘lib xizmat qiladi. Chunki bu tarjimalarda nafaqat til bilimi, balki adabiy tafakkur, estetik did ham mujassam.

Uning faoliyati tarjimani ijodiy jarayon sifatida anglashga undaydi va o‘zbek tarjimachiligi imkoniyatlarini kengaytiradi. **III. Jamol Kamol tarjimonlik faoliyatining adabiy-estetik asoslari**

Jamol Kamol ijodida tarjima oddiy vositachilik emas, balki mustaqil badiiy jarayon sifatida namoyon bo‘ladi. U tarjimani ijodiy fikr, estetik

mas'uliyat va madaniy muloqot shakli deb biladi. Shoir tarjima jarayonida matnning tashqi shakliga emas, balki uning ichki mazmuniga, ruhiy qatlamiga alohida e'tibor qaratadi. Shu bois Jamol Kamol tarjimalarida muallif fikri sun'iy bezaklardan holi, sokin va chuqur falsafiy ohangda beriladi.

Tarjimonning asosiy maqsadi — asl matndagi fikrning o'zbek o'quvchisi tafakkuriga tabiiy singishini ta'minlashdir. Bu jarayonda u so'zma-so'zlikdan qochadi, lekin mazmuniy aniqlikdan chekinmaydi. Natijada tarjima asar mustaqil badiiy qiymat kasb etadi.

IV. Original ijod va tarjima o'rtasidagi uyg'unlik

Jamol Kamol ijodining o'ziga xos jihatlaridan biri shundaki, uning original she'rlari bilan tarjima asarlari o'rtasida ichki badiiy uyg'unlik mavjud. Tarjimonlik tajribasi shoirning original ijodida ham yaqqol seziladi. Uning she'rlarida fikrning ixchamligi, obrazlarning sokinligi va falsafiy mushohada ustuvor o'rin egallaydi.

Shoir ko'pincha inson, vaqt va hayot ma'nosi kabi umumiy falsafiy tushunchalarni sodda, ammo ta'sirchan poetik vositalar orqali ifodalaydi. Bu jihat uni tarjima qilgan mualliflar ruhiy olamiga yaqinlashtiradi va ijodiy dialog yuzaga keltiradi.

V. Jamol Kamol she'riyatida falsafiy mushohada

Jamol Kamol she'riyati keskin drammatizm yoki balandparvoz pafosdan yiroq. Unda sokin ohang, ichki kechinma va fikriy teranlik ustunlik qiladi. Shoir ko'pincha hayotning mayda detallaridan umumiy xulosalar chiqaradi. Bu xususiyat uning she'rlarini o'qishda o'quvchini mulohazaga chorlaydi.

Falsafiy mushohada Jamol Kamol ijodida tabiiy va majburiylikdan holi tarzda namoyon bo'ladi. Shoir o'quvchini fikrlashga undaydi, lekin o'z xulosalarini zo'rlab singdirmaydi. Bu jihat uning ijodini zamonaviy o'zbek she'riyatida alohida mavqega ega qiladi.

VI. Jamol Kamol va Aleksandr Faynberg ijodiy mushtarakligi

Jamol Kamol va Aleksandr Faynberg ijodini qiyosiy o'rganish ularning umumiy badiiy-estetik qarashlarini aniqlash imkonini beradi. Har ikki ijodkor uchun fikr markaziy o'rinda turadi. Obraz va tasvir vositalari esa shu fikrni ochishga xizmat qiladi. Faynberg she'riyatida bo'lgani kabi, Jamol Kamol ijodida ham sokinlik, ichki ohang va falsafiy teranlik yetakchi o'rin tutadi. Ular inson va zamon munosabatini murakkab metaforalarsiz, sodda va aniq ifodalaydilar. Bu esa ularning ijodini keng o'quvchilar qatlamiga yaqinlashtiradi.

VII. Jamol Kamol tarjimonlik maktabi va zamonaviy adabiyot

Jamol Kamol o'zbek tarjimachilik maktabida muhim o'rin egallaydi. Uning tarjimalari yosh tarjimonlar uchun namuna vazifasini bajaradi. U tarjimada badiiy ekvivalent masalasiga alohida e'tibor qaratib, milliy til imkoniyatlarini kengaytirishga intiladi.

Jamol Kamol ijodi — tarjima va original ijodning uyg'unlashgan yorqin namunasi. U falsafiy mushohada, sokin ohang, fikrga urg'u berish orqali o'zbek adabiyotida o'ziga xos maktab yaratgan. Uning ijodi Aleksandr Faynberg ijodi bilan ma'naviy jihatdan mushtarak bo'lib, tarjima san'atining naqadar murakkab va ijodiy jarayon ekanini yaqqol namoyon etadi.

Jamol Kamol ijodi tarjima va original ijod uyg'unligining yorqin namunasi hisoblanadi. Uning she'riyati va tarjimalari o'zaro bog'liq holda rivojlanib, bir-birini boyitadi. Shoirning falsafiy mushohadaga asoslangan sokin ohangi, fikrga urg'u berishi va badiiy mas'uliyati uni zamonaviy o'zbek adabiyotining yetuk namoyandalaridan biri sifatida e'tirof etishga asos bo'ladi.

Jamol Kamol ijodini Aleksandr Faynberg ijodi bilan qiyosiy tahlil qilish orqali ularning umumiy va farqli jihatlarini aniqlash, o'zbek she'riyatining bugungi taraqqiyot yo'nalishlarini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kamol J. Saylanma asarlar. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 2005.
2. Kamol J. Tarjima san‘ati va badiiy mas‘uliyat. — Toshkent: Sharq nashriyoti, 2010.
3. Faynberg A. Saylanma. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 2007.
4. Normatov U. Zamonaviy o‘zbek she‘riyati poetikasi. — Toshkent: Akademnashr, 2009.
5. Karimov N. XX–XXI asr o‘zbek adabiyoti jarayonlari. — Toshkent: Fan, 2011.
6. Quronov D. Adabiyotshunoslik nazariyasi. — Toshkent: Akademnashr, 2015.

